

KESİT AKADEMİ DERGİSİ

ISSN: 2149-9225

The Journal of Kesit Academy

16-19. Yüzyıl Arası Yabancı Dil Olarak Japonca
Öğretiminde Kullanılan Ders Kitapları Üzerine Bir
Değerlendirme:
Avrupalıların Japonca Ders Kitapları

An Evaluation on Textbooks Used for Teaching
Japanese as a Foreign Language in the 16th – 19th
Centuries:
European's Japanese Textbooks

Ayşegül ATAY*

Makale Türü/ Article Information/ Информация о Статье:

Araştırma Makalesi/ Research Article/ Научная Статья

Atıf / Citation / Цитата

Atay, A. (2021). 16-19. yüzyıl arası yabancı dil olarak Japonca öğretiminde kullanılan ders kitapları üzerine bir değerlendirme: Avrupalıların Japonca ders kitapları. *Kesit Akademi Dergisi*, 7 (28), 110-135.

Atay, A. (2021). An evaluation on textbooks used for teaching Japanese as a foreign language in the 16th – 19th centuries: European's Japanese textbooks. *The Journal of Kesit Academy*, 7 (28), 110-135.

 10.29228/kesit.51649

Geliş/ Submitted/ Отправлено: 04.06.2021
Kabul/ Accepted/ Принимать: 27.08.2021
Yayın/ Published/ Опубликованный: 25.09.2021

Bu makale İntihal.net tarafından taranmıştır. This article was checked by İntihal.net. Эта статья была проверена
Интихал.нет Bu makale Creative Commons lisansı altındadır. This article is under the Creative Commons license. Это
произведение доступно по лицензии Creative Commons.

*Dr. Öğr. Üyesi, Erciyes Üniversitesi, aseyhan@erciyes.edu.tr

KESİT AKADEMİ DERGİSİ

ISSN: 2149-9225

The Journal of Kesit Academy

16-19. Yüzyıl Arası Yabancı Dil Olarak Japonca Öğretiminde Kullanılan Ders Kitapları Üzerine Bir Değerlendirme: Avrupalıların Japonca Ders Kitapları¹

*An Evaluation on Textbooks Used for Teaching Japanese as a Foreign
Language in the 16th – 19th Centuries: European's Japanese Textbooks*

Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül ATAY*

Öz: Japonların Çin ve Kore ile olan ilişkileri çok eski tarihlere dayanmaktadır. Ancak, Japon ve Avrupa ilişkileri 16. yüzyılda başlamıştır. Avrupalılar, Japonya'ya konum olarak uzak oldukları halde, öncelikli olarak ticaret ve misyonerlik amacıyla Japonya'ya ilgi göstermişlerdir. Ancak tıp ve astronomi gibi çalışmalar misyonerlerin halkı etkilemek için gösterdikleri faaliyetler arasında yer almaktadır. Bu nedenle, ticaret ve misyonerlik gibi çeşitli nedenlerle Japonya'da uzun yıllar bulunmuşlar ve bu süre boyunca Japonca öğrenmişlerdir. Dahası Japonca öğrenmekle kalmamış, Japonca'yı daha anlaşılır hale getirmek için, tuttıkları notları, kayıt altına aldıkları Japonlarla olan konuşmaları ve yazı sistemine dair açıklamaları kitap haline getirmişlerdir. Bu çalışmada Avrupalılar tarafından yazılan ve basılan Japon dili eğitimiyle ilgili kitapların derleme yöntemiyle tanıtılması amaçlanmıştır. Avrupalıların yazdıkları kitapların her biri kendi ülkesinde ilk kez basılması açısından önemli bir ortak özellik taşımaktadırlar. Bununla birlikte her eserin yazıldığı dönem içinde kendine has bir özelliği bulunmakta ve bu özellik Japon dili eğitimine katkı sağlamaktadır. Çalışma sonucunda, ders kitaplarının yazıldığı döneme ait Japonca ile ilgili bilgiler verdiği için sesbilim, kökenbilim ve sözdizimi araştırmalarına katkı sağladığı görülmüştür. Ayrıca Japoncanın Avrupa dilleri ile karşılaştırılması sonucunda hem karşılaştırmalı dilbilim araştırmalarına hem de yazı sistemi-

¹ "COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri" beyanları: Bu çalışma için herhangi bir çıkar çatışması bildirilmemiştir. Bu çalışma için etik kurul onayı gerekmemektedir. Statements of "COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors": No conflicts of interest were reported for this article. Ethics committee approval is not required for this article.

nin Latin alfabesine aktarılmasıyla günümüz Japonca ders kitaplarının içeriklerinin oluşmasında katkısının olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Japon dili eğitimi, Avrupalıların Japonca ders kitapları, 16-19.yüzyıl Japonca ders kitapları, misyonerler.

Abstract: The relationship between Japan, China and Korea dates back to ancient times. However, Japan's relationship with the European countries began at the 16th century. Although Europe was far from Japan, they showed interest in Japan primarily for trade and missionary purposes. Studies in medicine and astronomy were among the activities of missionaries to influence the public. Therefore, they have been in Japan for many years for various reasons such as trade and missionary work, and during this time they have learned Japanese. Moreover, they did not only learn Japanese, but also compiled the notes they took, the conversations they recorded with Japanese people, and the explanations about the writing system in order to make Japanese language more understandable. In this study, it is aimed to introduce the books on Japanese language education written and published by Europeans via compilation method. Each of the books written by Europeans has an important common feature in terms of being published for the first time in its own country. However, each work has a unique feature in the period in which it was written, and this feature contributes to Japanese language education. As a result of the study, it is understood that it contributes to phonology, etymology and syntax research, while it gives information about the Japanese language of the period in which the textbooks were written. In addition, as a result of the comparison of Japanese language with European languages, it is understood that it has contributed to both comparative linguistics research and the creation of the content of today's Japanese textbooks by transferring the writing system to the Latin alphabet.

Keywords: Japanese language education, European's Japanese textbooks, missionaries, 16th-19th century Japanese textbooks.

GİRİŞ

Japonların Çin ve Kore ile olan ilişkileri çok eski tarihlere dayanmaktadır. Japonya'ya ilk ilgi gösteren ulus, Moğollar olup 12. yüzyılda iki kez Japonya'yı işgal girişiminde bulunsalar da her iki girişim de hüsrarla sonuçlanmıştır (Küçükyağcı, 2013). Avrupalılar Japonlarla ilgili ilk yüzeysel bilgileri Japonya'yı *Jipangu* olarak adlandıran ve Japonya'ya gitmişliği bulunmayan Marko Polo'nun yazdıklarından öğrendiler.

Marko Polo yazdıklarında Japonları beyaz, medeni ve güzel görünümlü olarak nitelendirirken Japonya'yı altın bulunan bir ülke olarak tanıttı. Bu bilgilerden etkilenen batılıların kafasında ilk kez Japonya'ya gitme fikri doğdu. Ancak 1542 yılına gelinceye kadar Japonya'ya ayak basan hiçbir Avrupalı olmadı (Kuşculuo,2017:190). Batılılarla ilk ilişki ise 16. yüzyıl ilk çeyreğinde Japon adalarına gelen Portekizli kâşifler ve misyonerlerle başlamıştır (Yurdusev, 2013:5-22). Avrupalılar, Japonya'ya konum olarak uzak oldukları halde, öncelikli olarak ticaret ve misyonerlik amacıyla Japonya'ya ilgi göstermişler. Ancak tıp ve astronomi gibi çalışmalar da misyonerlerin halkı etkilemek için gösterdikleri faaliyetler arasında yer almıştır. Bu nedenle Avrupalılar, ticaret ve misyonerlik gibi çeşitli nedenlerle Japonya'da uzun yıllar bulunmuşlar ve bu süre boyunca Japonca öğrenmişlerdir. Bu şekilde Japonya yabancılar tarafından günümüze kadar her konuda ilgi duyulan bir ülke olmuş ve Japoncaya ve Japon kültürüne olan ilgi hiç bitmemiştir. Burada en çok merak edilen konu, Japonya'ya duyulan ilgi sonucunda ortaya çıkan ve Japonca öğrenmek ve öğretmek amaçlı basılan kitapların neler olduğudur. Atay (2021), 15-18. yüzyıllar arasında Çinli ve Korelilerin Japonya'ya ilgisinden bahsetmiş ve onların yazdıkları Japonca ders kitaplarını tanıtmıştır. Bu çalışma ise Atay'ın (2021) çalışmasının devamı niteliğinde olup, Avrupa tarafını ele almaktadır. Konum itibariyle Japonya'ya uzak olan Avrupa ülkeleri ekonomik, siyasi ve dini nedenlerle Japonya'ya kadar gelmişler ve Japonca öğrenme girişimlerinde bulunmuşlardır. Avrupalıların Japonya'ya çeşitli nedenlerle duyduğu ilgi sonucunda yazdıkları ders kitapları kendi ülkelerinde yayınlanmış ilk ders kitabı olması açısından önemlidir. Bu nedenle, çalışmamızın amacı, Avrupalıların yazdıkları bu ders kitaplarının tanıtımını yaparak, bunların özelliklerini ve Japon dili eğitimine katkılarını anlatmaktır.

Bu çalışmada alan yazın taraması ve derleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışmamızda öncelikle alan yazındaki "Japon Dili Eğitim Tarihi" alanında yazılmış Japonca makaleler ve kitaplar taranmıştır. Ancak oldukça geniş bir alan olduğu için çalışma alanı, Japonca öğrenen Avrupalıların yazdıkları Japonca ders kitapları ile sınırlandırdı. Japoncanın tanıtımını yapan, dilbilgisel ve kullanım özelliklerini açıklayan, yöresel dil farklılıklarını anlatan Japonca'yı öğrenme ve öğretme amacıyla kullanılmış bütün malzemeler inceleme kapsamına alınarak "ders kitapları" başlığı altında derlenmiştir. Buna karşın, tarih, edebiyat ve tıp gibi konumuzun haricindeki kitaplar kapsam dışında bırakılmıştır. Taranan eserler arasında yabancıların yazdığı ders kitapları ile ilgili makaleler bulunduğu gibi, ders kitaplarıyla ilgili elektronik kaynaklar ve araştırma kitapları da mevcuttur. Söz konusu kaynaklarda adı geçen malzemeler derlenerek, Japon dili eğitimine katkısı açısından bu kitapların özellikleri ön plana çıkarılmıştır.

Çalışmada öncelikle "16 – 19. Yüzyıllar Arası Japon Tarihi" başlığı altında ele alınan dönemlerde Japonya'nın hem iç yönetimi hem de Avrupa ile olan ilişkileri konusunda genel bilgi verilmiştir. Ardından "Avrupalıların Japonca Öğrenme Girişimle-

ri” konusunda ülkelerin neden ve nasıl Japonca öğrenme girişimlerinde buldukları ele alınmıştır. Ayrıca, yazarların çalışmaları nasıl yaptıkları ve yazdıkları kitapların fiziki ve içerik özellikleri tanıtılmıştır. “Değerlendirme” başlığı altında her kitap kronolojik² sıraya göre yazarı, basım yeri ve özellikleri (Japon dili eğitimine katkısı açısından) ile tablo içinde gösterilerek bunların önemi vurgulanmıştır.

Türkiye’de Japon dili eğitimine ilgi duyan araştırmacılar ve okuyucuların ilk Japonca ders kitaplarıyla ilgili genel olarak bilgi edinmeleri ve onlarda merak uyandırması bakımından bu çalışmanın, alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışma, 1595 yılında Avrupalıların yazıp yayınladığı ilk ders kitabından (16. yüzyıl) Meiji Dönemi (19. yüzyıl) başlangıcına kadarki süreyi ele almaktadır. Japon tarihiyle ilgili eserlere bakıldığında bu süre oldukça karmaşık görülmektedir. Tarihi açıdan *Tokugawa*, başka deyişle *Edo Dönemi* öncesindeki Japonya, içeride *shōgunlar*³ ve *samuraylar*⁴ arasında mücadelenin ve iç savaşların sürdüğü, dışarıda ise Asya anakarasında bulunan devletlerle olan üstünlük mücadelesinin sürdüğü derebeyler ülkesidir. Daha sonra Edo Dönemine girildiğinde (17. yüzyıl) Japonya’da bütünlük sağlanmıştır. Bu nedenle *shogunlar* ve *samuraylar* arasındaki mücadeleler ve derebeyleri arasındaki çekişmeler yaşanmamıştır, yaşanmış ise en azami seviyede yaşanmıştır. 16. ve 19. yüzyıllar arasındaki dört yüzyıllık zaman aralığı Japonya’nın düzenli bir devlet olma özelliği taşımadığı bir süreçtir.

Son yıllarda Japon Dili eğitimi tarihiyle ilgili Japonya’da yapılmış araştırmalar çok sayıdadır. Ülkemizde ise az sayıda eser bulunmakla birlikte her biri çok değerli olup alana katkıları büyüktür. Bu eserleri sırasıyla betimleyecek olursak ilk olarak, “Japon Dili Eğitim Tarihi” (İrim & Özbek, 2018) adlı derleme ve inceleme kitabı gelir ki, bu kitap Türkçe yazılmış ilk ve önemli bir kitap olma özelliği taşımaktadır. Kitabın konusu Japonya’nın İkinci Dünya Savaşı öncesi ve sırasında yabancılara yönelik uygulanan Japon dili eğitimi politikalarıdır. Ayrıca, kitapta Tayvan’da gerçekleştirilen Japon Dili eğitimi uygulamalarını anlamak amacıyla o dönemi deneyimlemiş kişilerle yapılan görüşme ve incelemeler de bulunmaktadır. Sıradaki ise “*Modern Japon Eğitim Sisteminin Tarihi Temelleri Üzerine Değerlendirme: Meiji’den Shōwa’ya 1868-1950 Arası Döneme Bakış*” başlıklı makaledir (Özşen, 2020:36-52). Özşen (2020), bu makalesinde 19. yüzyıl son çeyreğinden İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki sürece odaklanarak, Japon eğitim sisteminin tarihsel zeminini dönemin sosyal, kültürel, siyasal ve jeopolitik dinamikleri çerçevesinde ve Japonya’nın sosyokültürel kodları üzerine inceleme yapmaktadır. Diğer

²² Kronolojik sıralamada Japon Dili Eğitim Ansiklopedisinde (Nihongo Kyouiku Gakkaihen, 2005) (*日本語教育辞典 Nihongo Kyouiku Jiten*) tarihi olayların yer aldığı kronolojik sıra temel alınmıştır.

³ Shōgun (將軍): Çince kökenli bir sözcüktür. Kelime anlamı, orduyu kumanda eden asker. Japonya’da askeri rütbe ve tarihsel bir ünvanıdır.

⁴ Samuray (サムライ): Derebeylerin yönetimi altındaki askerler.

iki makale ise, Genç'er'in (2017) Cumhuriyet'in ilanından sonra Türk Japon Cemiyeti tarafından 1936 yılında Tokyo'da basılan "*Japonca-Türkçe, Türkçe-Japonca Lügat*" başlıklı iki dilli sözlükle ilgili tanıtım yazısı ve Baloğlu Genç'er'in (2020) "*II. Abdülhamit Dönemine Ait İki Farklı Japon Alfabesi ve Türkçe Transliterasyonlarındaki Sorunlar Üzerine*" başlıklı araştırma makalesidir. Genç'er Baloğlu (2020) makalesinde, Dünder'in (2018) tanıtımına kadar Osmanlı'da ilk Japonca yayın olarak bilinen ancak Noda ve öğrencileriyle ilgili olmayan Japon Elifbası (1908) ile Mecmua-ı Lügat'te (1893) yer alan Hiragana alfabesini karşılaştırmıştır⁵. Son olarak da Atay'ın (2021)⁶ Çinli ve Korelilerin yazdığı ders kitaplarını ele aldığı derleme makalesinden söz edilebilir. Bu yazı Çince ve Korece'nin Japonca ile ayrı ayrı karşılaştırılarak ele alındığı kitapların derlendiği ve özelliklerinin ön plana çıkarıldığı yazıdır.

16 – 19. Yüzyıllar Arası Genel Japon Tarihi

15. yüzyıla gelene kadar Japonya anakarası, pek çok sayıda *Daimyo* (derebey) tarafından yönetilen, kendi samurayları olan 300 civarında feodal bölgelere bölünmüş durumdaydı. 235 yıl hüküm süren *Muromachi Sülalesi* de 1573 yılında yıkıldıktan sonra yaklaşık 30 yıl ülke karmaşa içinde olmuştur. Bu süreç içinde ilk Avrupalılar, Japonya'ya 1543 yılında güney Kyūshū'daki bir ada olan Tanegashima'da yaşanan bir deniz kazası sonucu kazara gelmişlerdir (Küçükyağın, 2013:154) (Huffman & Çev: Yücel, 2020: 71). Başka bir kaynağa göre ise *Edo Dönemi*'nde (16. yüzyıl) Japonya ile Avrupa arasında ilk bağlantı Çin gemisiyle *Tanegashima* Limanına giriş yapan tüccarlar vasıtasıyla olduğu belirtilmektedir (Dünder, 2006).

Daha sonra 16-19. yüzyıllar arası Japonya'da sırasıyla *Azuchi Momoyama* (1568-1603) ve *Edo (Tokugawa)* (1603-1868) dönemleri hüküm sürmüştür (Masahide & Kadowaki, 1995). 1600 yılında *Sekigahara Savaşı* yüzyıllık mücadelelerin sona erdiği ve Japonya'nın tam anlamıyla birleştirildiği son savaştır. *Tokugawa Ieyasu*'nun zaferi ile bitecek bu savaş yepyeni bir dönemin de habercisiydi (Küçükyağın, 2013:189). *Tokugawa Ieyasu*, imparator tarafından 1603 yılında *shogun* olarak görevlendirilince *shogunluklar* arasındaki kargaşa son bulmuş ve 1603 yılında *Edo Dönemi* başlamıştır. Bu dönemde Japonya, *Tokugawa Hanedanlığı* ve 300 yerel derebeyi yönetimine girdi. Edo; Tokugawa Hanedanlığı'nın bulunduğu merkezdi ve 1868 yılında Meiji Restorasyonu ile Tokyo olarak değiştirildi (Yurdusev, 2013:5-22). Bu dönem Japonya'nın erken modern dönemi olarak da adlandırılır (Esenbel, 2012). *Edo Dönemi* boyunca çok sayıda

⁵ Çalışma Meiji Dönemi başlangıcına kadarki dönem ile sınırlı olduğu için bu yapıtlar kapsam dışı bırakılmıştır. Yapıtlarla ilgili ayrıntılı bilgi için Genç'er Baloğlu, (2020)'e bakılabilir. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1463394> Erişim Tarihi: 20.02.2021

⁶ "Eğitimde Kuram ve Uygulama" adlı dergide "15-18. Yüzyıl arası Yabancı Dil olarak Japonca Öğretiminde Kullanılan Ders Kitapları Üzerine Bir Değerlendirme: Çin ve Korelilerin Japonca Ders Kitapları" başlığıyla 2021 tarihli "özel sayı" içinde yayım aşamasında olan makedir.

Avrupalı tüccar ve misyoner ülkeye gelmeye başladı. Portekizliler bir yandan ateşli silahları, büyük gemileri ve askeri kabiliyetleriyle Japon savaşçı-soyulu sınıfını etkilerken diğer yandan Hristiyan misyonerler de halkı etkilemeye çalıştılar. Dahası 300.000 kadar Japon'u Hristiyan yaptılar (Huffman & Çev: Yücel, 2020:71). Bu durumdan rahatsız olan *shogunluk*, Hristiyan misyonerlik faaliyetlerini yasaklayarak tüm yabancı Hristiyanların ülkeden ayrılmasını emretmiş ve Hollandalılar dışındaki tüm yabancılara ticareti kapatmıştır. Böylece Japonya'nın Batı dünyası ile 16. yüzyılın ikinci yarısında başlayan yoğun münasebetleri 19. yüzyılın ortalarına kadar durdurulmuş, ya da Hollandalı tüccarların faaliyetlerine indirgenmiş oldu (Yurdusev, 2013:12). Kısacası, ülkeye yabancıların girişi – ülkeden Japonların çıkışı büyük ölçüde yasaklanmış olduğu dönem olan *Edo Dönemi* Japonya'nın kapatıldığı (*tecrit*) dönem olarak tarihe geçmiştir. Bu kapalılık döneminde hiç savaş olmadığı için Japon tarihinin kendi içinde en barışçıl dönemi olduğu da söylenmektedir.

Ancak Japonya'nın Edo Dönemi boyunca yabancı gemilere limanlarını kapalı tutması Amerikalı tüccar ve balıkçılar için sorun oluyordu. Bu sorunları çözmek üzere 1853 yılında beş gemi ve bir yıl sonra on savaş gemisi, 134 top ve 2000 askerle Japonya'ya geldi (Yurdusev, 2013:14). İlk olarak Amerikalı Matthew Calbraith Perry komutasındaki dört kara gemisi Edo hükümetini diplomatik ve ticari ilişki kurmaya zorladı. Japonya'nın her gün daha kötüye giden ekonomisi, vergilerin ağırlığı ve halkın askeri yönetime tepkisi nedeniyle bir yıl sonra 1854 yılında on gemiyle tekrar geldiğinde Japon hükümetiyle Kanagawa Antlaşması yaptılar. Bu antlaşma ile Japon limanları ticarete açıldı ve Amerika, ülkede konsolos bulundurma gibi birçok imtiyaz elde etmiş oldu (Kölürbaşı, 2017:19). Bu antlaşmanın getirdiği gelişmeler sonucunda shogunluk devrilmiş ve iki yüz altmış beş yıl süren *Edo Dönemi* 1868'de son bulmuştur. Ardından İmparator *Meiji*'nin tahta geçmesiyle *Meiji Dönemi* başladı (Kölürbaşı, 2017:21). *Meiji Restorasyonu* olarak bilinen, idarenin tek otoritede toplanması gerçekleşti. Batılı bilgi ve tekniklerin öğrenilmesine hız verildi (Yurdusev, 2013:16). Böylece *Meiji Dönemi*, Japonya'nın dünyaya kapılarının tekrar açıldığı dönem olmuştur.

Avrupalıların Japonca Öğrenme Girişimleri

Avrupalıların Japonlara ilgisi, özellikle Hristiyanlığı yaymak amaçlı Japonya'ya gelen misyonerlerle başlamıştır. Asya'nın çeşitli ülkelerinde Hristiyanlığı yayma çalışmalarını en son Çin'e kadar gelmiş, Çin'den sonra da *Cizvit*⁷ tarikatı üyeleri Japonya'ya hedef almışlardır. Ancak bu kişiler, Japonya'ya geldiklerinde Hristiyanlığı yayabilmeleri ve Japonlara Hristiyanlığı anlatabilmeleri için önce kendilerinin Japonca öğrenmeleri gerektiğini anlar. Bu nedenle, Japonca öğrenmek üzere kendilerince girişimlerde

⁷ İsa'nın Toplumu (Society of Jesus) adıyla kurulan Katolik tarikatıdır. O dönemde dünyanın en büyük misyonerlik cemiyetlerinden biri olarak kabul edilmiştir (Kuşculuo, 2007).

bulunurlar. Bu girişimler arasında, Japonlardan duyduklarını not etmeleri, Japonca yazı karakterlerini kendi dillerine aktarma çabaları ve Japonca dilbilgisini ana dilleriyle karşılaştırarak yazma çalışmaları sayılabilir (Takamizawa, 2005a:1-10).

Hollandalılar, *Edo Dönemi* adı verilen tecrit⁸ döneminde kendilerine ticaret yapma izni verilen tek ulustur. Nagasaki’de kurdukları ticarethanede Hollanda tarafından gönderilen görevliler ve buraya doktorluk yapmak üzere gelen Alman, İsveç ve Portekiz vs. asıllı doktorlar, işleri gereği Japonlarla görüşme fırsatları olduğundan, Japonca öğrenirken Japonlardan duydukları konuşma ve sözcükleri kayıt altına alarak, önemli olduğunu düşündükleri belgeleri toplayarak, öğrendikleri Japoncanın batı dillerinde açıklamasını yazarak sözlük, kitap ve malzemeler hazırlamışlardır (Takamizawa, 2005b:2-9).

Sıradaki bölüm, Avrupalıların yazdıkları kitapları kronolojik sırayla ve yazar isimleriyle tanıtarak her kitabın Japon dili eğitimine katkısı açısından özelliklerini belirttiğimiz bölümdür.

Avrupalıların Japonca Çalışmaları (16-19. yüzyıl)

Misyonerler ve Ders Kitapları (16-18. yüzyıl): Avrupalılar, Çinli ve Korelilerden bir yüzyıl daha geç kalarak Japonca öğrenme çalışmalarına başlamışlardır. 1543 yılında Japonya’ya geldiklerinde misyonerlik hareketlerine başlayabilmek için Japonca öğrenmeleri gerektiğini anlamışlardır. Bu kişiler, Japonca öğrenmek amacıyla yazdıkları notları ve aldıkları kayıtları kendi dillerine yani Latin dillerine uyarlamış olan misyonerlerdir. Bu misyonerlerden ilk söz edilecek kişi, 1581 yılında Japonya’da Rahip Yetiştirme Okullarının açılmasını sağlayan Valignano’dur. Onun sayesinde Japonya’da rahip yetiştirme okullarının açılmasıyla Japonca öğrenmede bireysel yöntem terk edilmiş sistematik öğrenmeye geçilmiştir (Takamizawa,2005a:1-10). Ayrıca, Valignano’nun Japonya’ya matbaa makinesini getirmesiyle Japoncayla ilgili tüm ders malzemeleri bu makinede basılmaya başlanmıştır. Bu kitapların hepsinde *Hiragana*⁹ ve *Kanji* ile yazılan Japonca metinlerin Latince okunuşları da yer alıyordu. Baskı makinesinin Japonya’ya gelmesiyle hem daha çabuk ve kolay Japonca öğrenilmiş, hem de misyonerlik faaliyetleri hız kazanmıştır.

1595 yılında ilk yayınlanmış olan “*Dictionarium Latino-Lusitanicum ac Iaponicum*”, Latince- Portekizce ve Japonca dillerinde karşılaştırmalı sözlüktür (Görsel 1). Bu sözlük, misyonerlerin Japonca öğrenmeleri ve Hristiyan olan Japonların Latince öğrenmeleri amacıyla misyonerler tarafından yazılmış ve 1595 yılında Japonya’da yayınlanmıştır. Sözlüğün sayfa sayısı 900’den fazladır (Satow, 1595). Günümüze ulaşmış Hristiyan-

⁸ Ülkeye giriş ve çıkışın yasaklanması.

⁹ Japon alfabesinden biridir. Kanji adı verilen Çince kökenli yazı karakterlerinin hızlı yazımından türemiştir. <https://www.nhk.or.jp/lesson/tr/letters/hiragana.html> Erişim Tarihi 30.12.2020

lık diniyle ilgili eserler arasında en eski olanıdır ve Japonca metinler tamamen Latin alfabesiyle yazılıdır (Seki, 2008).

Görsel 1: *Dictionarium Latino-Lvsitanicvm ac Iaponicvm*¹⁰

İkinci sırada, 1598'de Nagasaki'de basılan "*Rakuyōshū* 落葉集" başlığındaki Kanji sözlüğü yer almaktadır. Bu yapıt, Kanji karakterlerinin Çince, Japonca ve fırça darbesi vuruş sayısına göre 3 sınıfta ele alındığı 2300 Kanji'den oluşan ve tüm radikallere isim verilen ilk Kanji sözlüğüdür (Seki, 2008; Takamizawa, 2005a:1-10).

Üçüncü sırada, 1603-1604 yılında Nagasaki'de basılan *Vocabulario da Lingoa de Iapan* (*Nippo Jisho* 日葡辞書) adlı Portekizce-Japonca sözlük bulunmaktadır. Bu sözlük, 33000 sözcükten oluşan Japonca -Portekizce yazılmış ilk sözlüktür (Görsel 2). Ayrıca sözlükte dönemin konuşma dili başta olmak üzere, cümle kalıpları, lehçe, ortak dil, kadın dili ve çocuk dili yer almaktadır. Japonca kelimeler Portekiz alfabesiyle yazılı olduğu için, Orta Çağ Japoncasının telaffuz ve kelime yapısını en iyi anlatan eser olma özelliği taşımaktadır. Çok anlamlı ve zıt anlamlı kelime örneklerinin yanı sıra Japonca dilbilgisi üzerine açıklamalar da içermektedir. (Seki, 2008).

¹⁰ URL 1: Tarihi sözlükleri tanıtan site: <http://rangaku.canalblog.com/archives/2020/07/26/38448943.html>
Erişim Tarihi:26.07.2020

Görsel 2: Vocabulário da Língua de Iapan¹¹ (Japonca-Portekizce ilk sözlük)

Joao Rodriguez, 16 yaşında Japonya'ya gelen ve 30 yıl Japonya'da kalan bir misyonerdir. Rodriguez, buradaki misyonerlerden çok daha fazla Japonca bilgisine sahipti ve hem Japoncaya hem de Japonca öğrenmeye bakışı kendine özgü ve eşsizdi. Kendisinden önceki misyonerlerin Japonca Dilbilgisi konusunda yazmaya başladıkları *Arte da Língua de Iapam* "*Nihon Daibun* 日本大文典" adlı Büyük Japonca Sözlüğü tamamlayan kişidir (Görsel 3). Ayrıca, günlük konuşmaları temel alan bu kitapta, sözcüklerin telaffuz biçimine ve onlarla ilgili açıklamalara da yer vermiştir. 3 cilt ve 231 konudan oluşan sözlükte, gramer, ses, kullanım ve dil alışkanlıkları üzerine yapılmış çalışmalar bulunmaktadır (Seki, 2008). Her bir ciltte aşağıdaki içerikler yer almaktadır (Takamizawa, 2005a:1-10; Sugimoto, 1989:99-112).

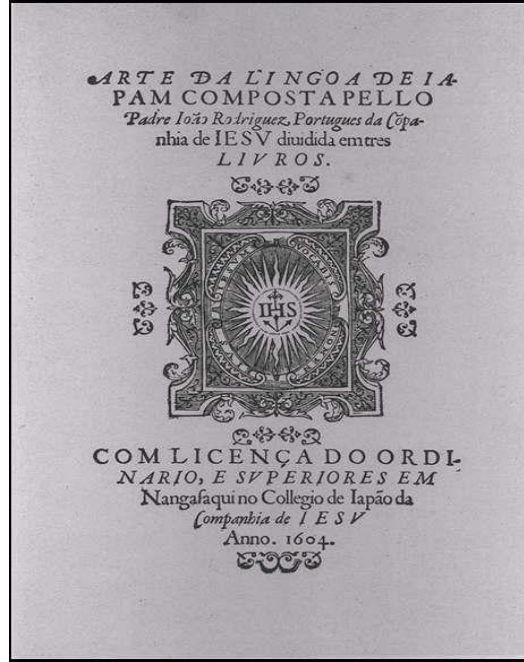
Birinci ciltte isim, fiil, sıfat, adıl, sözcük türlerin Japonca ve Çince okunuşu, bunların her birinin sınıflandırması ve yazı diliyle ilgili bilgiler toplam 13 alt başlık altında açıklanmaktadır.

İkinci ciltte sözdizimi, eylemlerin olumlu olumsuz çekimleri ve kullanımları, fiilsiler, sıfatların fiil olması, ad çekimleri, her türlü soru ekleri ve kelimeleri, zarflar, saygı ifadeleri ve Portekizce ve Japonca arasında geçiş yöntemleri bulunmaktadır.

Üçüncü ciltte ise metin içi yapılar, mektup yazma ve yazı dili, özel isimler, sayı-

¹¹ URL 2: Japonca-Portekizce ilk sözlük ilgili bilginin bulunduğu web sayfasıdır. https://www.kosho.or.jp/products/detail.php?product_id=344774978 (Erişim Tarihi: 27.03.3021.)

lar ve tane adları, Japon takvimi ve hayvan isimleri yer almaktadır.

Görsel 3: Arte da Lingoa de Iapoa¹²

Bu kitap, Japonca dilbilgisi, telaffuz, sözdizimi ve saygı dilinin yanı sıra, dilekçe ve resmi mektup yazma yöntemlerini de açıklayan başlıklardan oluşan ansiklopedi niteliğinde bir külliyattır. Ayrıca, yazar Japonca gramer yapısını incelerken Latincenin yapısını da Japoncaya uyarlayarak açıklamaktadır.

Rodriguez, 1610'da *shogun güçleri* ve Portekizli ticaret gemileri arasında geçen bir çatışmaya karıştığı için Makao'ya¹³ sürgün edildi. Ancak Japonca araştırmalara hiç ara vermedi. 1620'de Makao'da basılan "日本大文典 *Nihon Daibunten*"in özeti olan *Arte Breve da Lingoa de Iapam* "日本小文典 *Nihonshobunten*" adlı sözlüğü yayınladı (Görsel 4). Ders kitabı olma özelliği taşıyan bu sözlük konuşma dili odaklı dilbilgisi, saygı dili ve yapısal özelliklerinin yanında Japonca isimlendirme ve çeşitli unvan adlarını açıklamakta, ayrıca Japonca'yı geliştirmeye yönelik yöntemler içermektedir (Rodrigues, 1993). Eserin içeriği aşağıdaki gibidir.

Japonca hakkında bilinmesi gereken genel özellikler:

Japonca öğrenmek ve öğretmek için uygun görülen yöntem.

Kendi alfabemiz ile Japonca'yı yazma yöntemi¹⁴.

Ünlü ve ünsüzlerin sesletimiyle ilgili açıklamalar.

Bazı Japonca hecelerinin Latin alfabesinde gösterimi ve telaffuzu.

¹² URL 3: Uluslararası Japon Kültür Merkezinin web sayfasında bulunan görsel. <https://sekiei.nichibun.ac.jp/GAI/ja/detail/?gid=GJ007014&hid=3312&thumbp=> / Erişim Tarihi: 29.03.2021

¹³ Ming Hanedanlığı'nın (1368-1644)1553'te Portekizlilere liman olarak kiraladığı ve 1887'de Portekiz Kralığının resmi olarak koloni ilan ettiği liman kentidir.

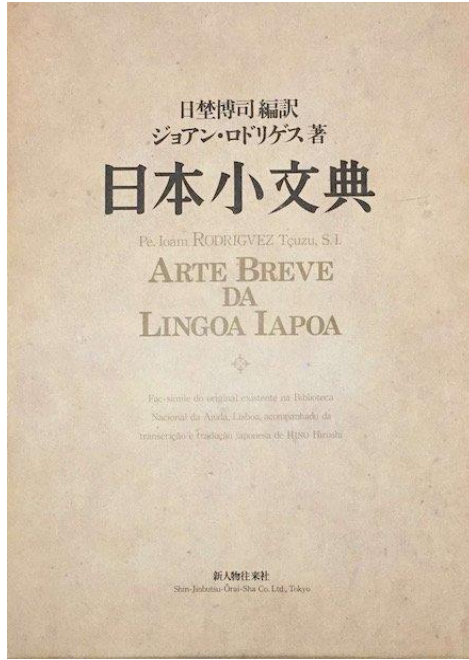
¹⁴ Japoncanın sesletiminin Latin alfabesine dönüştürülmesi

Japonca hecelerın genel olarak telaffuzu.

Ad, adıl ve sıfatların ayrıntılı açıklanması.

Bu kitapta Japoncanın özellikleri aşığıdaki beş madde ile özetlenmiştir (Takamizawa,2005a:1-10).

- 1- Japon dilinin yazımında Çin yazı sistemi (Kanji) kullandığı için metinlerde hem Çince hem de Japonca okunuş biçimleri bulunmaktadır.
- 2- Yazı ve konuşma dili farklıdır.
- 3- Sözcük köklerinde tekil ve çoğul ayırımı yoktur ve çoğul eki *-tachi* ve *-kata*'dır.
- 4- Söz dizimi Latineden farklıdır.
- 5- Saygı dili ifadelerinin doğru kullanımı çok önemlidir.

Görsel 4: Arte Breve da Lingoa de Iapoa¹⁵

Rodriguez'in bu eserinin günümüz Japon dili eğitim kitaplarına öncülük ettiği ve bugün bilinen Japoncanın özelliklerinin ilk olarak bu eserde ortaya çıktığı söylenmektedir.

Yukarıdaki ders kitaplarının en önemli özelliği bunların Japonya'daki misyonerlerin yazdıkları ve bir kişiye ait olmayan kitaplar olmasıdır. Diğer bir deyişle, bir misyoner tarafından başlatılan çalışmanın, başka bir misyoner ya da misyonerler grubu tarafından tamamlanmış olduğu anlaşılmaktadır. Buradan da Batılıların misyonerlik faaliyetlerini yürütmek için Japonca ders kitapları yazmanın ve yayınlamanın çok önemli olduğu ve onların da bunun bilincinde oldukları anlaşılmaktadır.

¹⁵ URL 4: Arte Breve da Lingoa Iapoa adlı kitabın bulunduğu web sitesidir. <https://www.livraria-trindade.pt/pt/produtos/joao-rodriguez-tczu-si-arte-breve-da-lingoa-japoa-facsimile-do-original-da-biblioteca-nacional-da-ajuda-nihon-shobunten-shin-jinbutsu-oraisha-toquio-1993> /Erişim Tarihi: 29.03.2021

Buraya kadar tanıtımı yapılan ders kitapları Japonya’da faaliyet gösteren misyonerlerin yazdıkları ve Japonya’da yayınladıkları kitaplardır. Bundan sonraki tanıtımı yapılacak kitaplar ise Japonya’da *Edo Dönemi*’nin hüküm sürdüğü ve misyonerlik hareketlerinin Japonya’da yasaklanması sonucunda, özellikle misyonerlerin Japonya dışında Japonca çalışmalar yaparak yayınladığı kitaplar ve doktor olarak Hollanda Ticaret merkezinde çalışan yabancıların yazdıkları kitaplar olacaktır.

Hollanda ticaret merkezinde çalışanlardan birisi Carl Peter Thunberg’dir¹⁶. Kendisi, Japonya’ya gelerek araştırma yapan bir doktor ve botanik uzmandır. Avrupa, Afrika, Asya Seyahati (*Resa uti Europa, Africa, Asia, förrättad åren 1770-1779*) adlı kitabında seyahatlerini anlatmaktadır. Dört ciltten oluşan seyahat kitabının üç ve dördüncü cildinde Japonya’dan bahseder. Japonca sözcük listesinin bulunduğu sayfada özellikle *Kyushū*¹⁷ lehçesine yer vermesi ilgi çekicidir. Örneğin, acı anlamına gelen “*nigai*” sözcüğünün “*nigaka, nigai*” şeklinde lehçelerdeki karşılıklarını da yazmaktadır (Thunberg, 1770-1779)¹⁸. Kitabı Fransızca başta olmak üzere pek çok dile çevrilmiştir. Ayrıca, 1500 kelimedenden oluşan 1792’de “*Goishū*” Sözcük koleksiyonunu yayınlamıştır. Thunberg, yasağa rağmen tanıdığı bir Japondan Japonca öğrenmiş ve kitabının önsözünde “Avrupa’da Japoncanın hiç bilinmediğinden, Çinli ve Japonların coğrafi olarak birbirlerine yakın olmasına rağmen dillerinin hiç benzemediğinden” söz etmektedir (Takamizawa, 2005b).

*Philipp Franz von Siebold*¹⁹ (1796–1866) adlı Alman asıllı doktor, 1823 yılından itibaren 6 yıl Hollandalıların ticaret merkezinde hizmet etti. Japon tıp doktorlarına eğitim verdi. Ünlü *deshileri*²⁰ yetiştirdi ve bu süre boyunca Japonya’da tıp biliminin gelişmesine katkıda bulundu (Takamizawa, 2005b:2-9). Diğer yandan kendisinin tıp dışında Japonca’ya da ilgisi çok olduğu için, Japon Dili üzerine de çalışmalar yapmıştır. Siebold, 1826’da *Journal of Batavian*²¹ *Society of Arts and Sciences*’da Japon dilinin gramerini makale olarak yayınladı. Kaempfer’den sonra yazı sistemini daha sistematik olarak incelediği ve çalışmalarında İsveçli doktor Peter Thunberg’den bilgi aldığı söylenmektedir (Kazuhiro, 2014). Aynı eserde, Siebold, Kaempfer’den farklı olarak yazıyı eril ve dişil olarak sınıflandırarak *Hiragana* için dişil, *Katakana* için ise eril ayrımı yaptığı belirtilmektedir. Ayrıca, Japonya’nın tarih, coğrafya, din, sanat, politika ve

¹⁶ Özellikle Japon botaniğin babası olarak bilinmektedir. Asıl amacı, Japonya’da bulunduğu süre içinde Japonya’dan Amsterdam’a canlı çiçek ve çalı göndermek olmuştur. <https://journals.openedition.org/lrf/1928> Erişim Tarihi 21.12.2020

¹⁷ Japonya’nın dört büyük adasından en güneyde olanıdır.

¹⁸ National Diet Library Digital Collections, https://www.ndl.go.jp/nichiran/s2/s2_1_2.html

¹⁹ Tıp ve botanik alanında yazdığı eserlerle Japonya’da tıp ve botaniğin gelişmesine katkısı olmuştur. Bu eserleri konu kapsamımız dışında olduğu için burada ele alınmamıştır. Ancak, ayrıntı için bakınız: https://www.ndl.go.jp/nichiran/e/s2/s2_1_3.html

²⁰ O dönemlerin öğrencisi

²¹ Günümüzde Hollanda Doğu Hint Adalarının başkentidir.

ekonomisiyle ilgili konuların kapsamlı olarak derlediği “*Nippon*” adlı kitabı, 1832’de fasikül halinde yayınladığı ve Almanca yazdığı bu kitabın bazı kısımlarını Hollandaca ve Fransızcaya çevirttiği belirtilmektedir (Siebold, 1832). Ayrıca, antropolojiye ilgisinden dolayı bu eserinde Japonların kökeniyle ilgili olarak, “Çinli, Koreli, Tatar, Aynu²² ve Asya kıtasının batısındaki çeşitli milletlerle devamlı bağlantı kurdukları için Japonların bu ırkların karışımı olan melez bir tür” olabileceklerini yazmış ve “Japon dilinin de Mançurya dili ile ortak kökene sahip bir dil olarak Ural-Altay dil ailesine mensup olduklarından da bahsetmiştir (Takamizawa, 2005b:2-9).

Siebold’un en büyük özelliği, her alanda uzman kişilerden destek ve yardım almasıdır. *Nihongojii* adlı eserini, Hollandalı akademisyenler, tercümanlar ve alanında uzman kişilerle iş birliği içinde çalışarak ortaya çıkardığı belirtilmektedir. “*Nihon shoseki Mokuroku 日本書籍目録*” adlı Japonya kayıtlarının bulunduğu eserini Japon Dili profesörü Johann Joseph Hoffmann’la birlikte yazdıkları, hatta bu eserde Çinli uzmanların da katkılarının bulunduğu kaydedilmiştir.

19. yüzyıl Avrupa’sında Japon Dili Çalışmaları: J.J.Hoffmann²³, Siebold’un asistanıdır ve hiç Japonya’ya gitmemiştir, ancak Siebold’un ülkesine kaçırıldığı Japonya’yla ilgili belgeleri²⁴ inceleyerek, Japon dili üzerine çalışmalar yapmıştır. Kendisi dilbilim uzmanıdır ve Siebold’la tanıştıktan sonra Japonya’ya ilgisi artmış ve Japonca ve Çince üzerine çalışmıştır. Siebold’a “*Nippon*” adlı Japonya konulu kitabını yazmasında destek olmuş (Sugimoto, 1989:99-112), edindiği bilgileri yazıya dökerek uygulamış ve Japonca’yı o dönemde Avrupa’da uygulanan karşılaştırmalı dilbilim yöntemlerini kullanarak incelemiştir (Takamizawa,2005c). Hoffmann, 1833’de Siebold ile ortak olarak “*Nihonkikō 日本紀行*” adlı Japonya bültenini bastırması ve Avrupa’nın ilk Japon Dili Akademisi 1851’de Hollanda’da Leiden Üniversitesinde açılınca, bilgi ve deneyimlerinin karşılığında para alarak burada ilk Japonca profesörü statüsünde görev almıştır.

Hoffmann, Japonya’da *Edo* (tecrit) Döneminin bitmesinden sonraki dönemde Hollanda Ticaret Merkezi Başkanlığı yapan Jan Hendrik Donker Curtius’un (1813-1879) Hollandaca gramerini Japonların da yardımıyla bir araya getirdiği “*Nihonbunpōshiron 日本文法試論*” adlı kitabın editörü ve yardımcı yazarı olarak 1857’de Leiden’de yayınlamıştır. Aynı eserde Nagasaki’deki yerli halkın konuşmalarının kayıtları, diyalog örnekleri, çeviri alıştırmaları yer aldığı için faydalı bir eserdir. Ayrıca eser hem

²² 13. yüzyılda Japonya’nın en kuzeyindeki Hokkaido Adasında yaşayan ırk.

²³ O dönemlerde Hoffmann, aslında opera sanatçılığına ilgi duyuyordu. Ancak, 1830 yılında Siebold’la karşılaşmış tanıştıktan sonra, ondan Asya’nın küçük ülkesi Japonya’ya dair konuşmaları dinleyince Japonya’ya ilgisi artmış ve Siebold’un asistanı olarak Japonya araştırmalarının ilerlemesi yolunda adım atmıştır.

²⁴ Siebold’un Avrupa’ya getirdiği Japonya’yı anlatan tüm belgeler yasaklı belgeler olduğu için, onun bu hareketi tarihte “Siebold olayı” olarak anılmaktadır. Ancak bu belgeler sayesinde Avrupa’da Japonya araştırmalarında hızlı gelişmeler olduğu söylenir.

uygulamalı hem de teorik içeriğinden dolayı temel Japonca kılavuz kitabıdır. Ancak, Curtius'un dilbilim temeli olmadığı için kitapta çok fazla hata olduğu ve özellikle dilbilgisiyle ilgili açıklamalar ve sözcük türleriyle ilgili çok sayıda olan hatalarını Hoffmann'ın düzelttiği hatta bir kısmını sildiği söylenir. Bu nedenle, "Nihonbunpōshiron 日本文法試論", Curtius tarafından yazılmış olduğu söylene de içeriğini yardımcı yazar olarak Hoffmann'dan söz edilmektedir. Hoffmann, Japonya'ya hiç gitmediği halde, önceki yazılmış araştırma kitaplarından Japonca öğrenmiştir. Ayrıca, 1862'de Japonya'dan Hollanda'ya eğitime gelen Japon öğrencilerden Japonca öğrendiği söylenir. 1867'de Hollanda hükümetinin teşvikiyle Hollandalılar için Japonca eğitim malzemesi olarak *Japansche Spraakleer (Nihon bunten 日本文典)* başlıklı kitabı yayımlandı. Hoffman bu eserinde geçmişteki yayınlara (Rodriguez gibi) atıfta bulunmuş ve bu yayınlarda yer almayan yeni Japonca Dilbilgisinin gelişimini sağlamıştır (Sugimoto, 1989). Daha sonraki yıllarda aynı eser, Hollandaca dışında İngilizce ve Almanca olarak da yayınlanmış ve Avrupa'daki Japon Dili eğitimine büyük etkisi olmuştur.

Avrupa'da Rodriguez'den sonra, geleneksel olarak ele alınan sekiz kategoriye araştırdığı gibi, özellikle eylem sınıflandırmasına ağırlık vermiş olup Rodriguez'in "Nihon Shobunten 日本小文典" adlı eserinden alıntı yaptığı düşünülmektedir.

Bükünlü dil olan Avrupa dilleri kişilere göre, eylem, kök ve çekime uğrayan kısımdan oluşmaktadır. Kökü temel yapı biçiminde almak kolay anlaşılır olacağından hem Rodriguez hem de Hoffmann eylemin "renyōkei"²⁵ kısmını kök, çekime uğrayan kısmını da "jishokei"²⁶ sözlük çekim olarak adlandırmışlardır. Hoffmann'ın bu araştırması, "Nihonbunpōshiron 日本文法試論" Rodriguez'in "Nihon Shobunten 日本小文典" adlı eserleri aracılığıyla diğer ülkelerdeki Japonca öğrenenler üzerinde büyük bir etki yapmıştır.

Hiç Japonya deneyimi olmayan Hoffmann, Japonca'nın sesletimini kitaplardan araştırıyor, bu kitapları inceleyerek mantıksal çıkarım yapıyordu. İncelediği eserlere en iyi örnek olarak Curtius'un "Nihon Bunpō Shiron 日本文法試論" adlı eseri verilebilir. Çünkü kendisinin bir dil uzmanı olarak bu eserin düzeltmesini yaparken, Japoncanın sesletimiyle (telaffuz) ilgili en ayrıntılı bilgiyi buradan edindiği iddia edilmektedir. Bunun dışında, Japon öğrencilerin konuşmalarına ve seslerdeki tonlamalara dikkat ederek kendini geliştirdiği de bu iddialar arasındadır (Takamizawa,2005c). "Nihon Bunpō Shiron 日本文法試論" adlı yapıtta bu seslerden birkaç örnek verilebilir.

²⁵ Eylemin çekime uğramayan kısmı, kökü.

²⁶ Düz çekim ya da sözlük çekim.

yazmıştır (Kazuhiro, 2014; Miyahara, 2015).

O dönemlerde Fransa’da Asya’ya ilgi iyice arttığı için Japonya’ya da ilgi artmış oldu²⁸. Bu siyasi gelişmenin sonucunda Fransa’da da Japon Dili araştırmaları gelişmeye başladı. Bu nedenle, konuşma ve yazı dili arasındaki farkı açıklamak amacıyla *Grammaire Japonaise (Nihongokō 日本語考)* Japonca Gramer adlı kitabı yazdığı söylenmektedir. Bu kitap o dönem Avrupa’da bulunan Japoncayla ilgili bilgileri içermektedir. Kitabın içeriği aşağıdaki gibidir (Takamizawa, 2005c).

- Giriş
- Ana kitap
- Japoncanın kökeni
- Japonca ile Ryukyu dilinin sözcük karşılaştırması
- Yazı biçimleri: Manyōkana, Hiragana, Katakana, Japonca telaffuz, shodo (kaligrafi) ve fırçanın tutuluş şekli
- Japonca dilbilgisi: Burada sözcük türlerini 8 sınıfta incelediği görülmektedir. (isim, sıfat, sayı sıfatı, miktar sıfatı, adıl (kişi adılı ve yer adılı), eylem, yardımcı eylem, belirteç, sonek, orta ek, önek.
- Çince karakterli yazı
- Japonca kitaplar
- Katakana ve Hiragana ile ilgili bilgi
- Kuzushiji²⁹ stilinde nasıl yazılır, Çince karakterlerin tanıtımı

Rosny,1862’de Avrupa Heyetinin tercümanı olarak Japonya’ya ilk kez gitmiş ve orada Satoshi Fukuzawa, Tokumo Kurimoto ve Gen’ichiro Fukuchi ile tanışıp görüşme imkanı bulmuştur. Ancak onlarla olan görüşmelerinde konuşma dilinde zorluk çekmiş ve edebi dil ile konuşma dili farkını bilse de bunu uygulamada zorlanmıştır. (Miyahara, 2015). Böylece konuşma dilini öğrenmeden akıcı bir şekilde konuşulamayacağını anlamıştır. Rosny, Fransa’da Japonoloji araştırmalarının gelişmesinde öncülük etmiştir (Kazuhiro, 2014). 1863 yılından itibaren Fransa’da Doğu Asya Dilleri okulunda Japonca öğrettiği süre içinde derslerinde kendi yazdığı malzemeleri kullanmış ve daha sonra bir araya getirdiği bu malzeme ile 20 ciltten oluşan Pratik Japonca dersleri “Corus pratique de Japonais “ (*Nihongo Jitsuyō Kyōtei 日本語実用教程*) adlı kitabını yayınlamıştır (Takamizawa,2005c), (Görsel 6). Bu kitabın Fransa’da Japon dili eğitiminin temelini attığı söylenmektedir. Aynı kitapta ele alınan Japonca edatlar konusu Japonların yazdığından çok farklıdır. Çünkü Fransızların anlayacağı şekilde

²⁸ O zamanlarda Fransa 3. Napolyon’un yönetimi altındaydı ve eski ihtişamını yeniden kazanmak için yurt dışına açılmayı hedefliyordu. 1860’da İngiltere ile müttefik devletler Pekin’i işgal ettiler. Pekin Antlaşmasını imzalayıp Çin’e ilerlediler. 1862’de Co Chin Chin’a (Vietnam) askeri birlik gönderilmiş, ilk Saygon Antlaşması imzalanmış ve böylece Co Chin Chin’ın bir kısmının ele geçirilmiş oldu. (Marie-Paule , 2017)

<https://h-france.net/vol18reviews/vol18no226ha.pdf>

²⁹ Çin ve Doğu Asya sanatlarında yazı yazma stilidir. Çok hızlı yazıldığı için, karmaşık görünür ve okuması güç bir stildir. Bu stilde yazılmış klasik eserleri çözmek için günümüzde programlar geliştirildiği görülmektedir. <http://codh.rois.ac.jp/char-shape/unicode/U+6709/>

açıklandığı düşünülmektedir. Örneğin, sondan eklemeli olan Japoncanın edatlarını önündeki bağımsız sözcüğe ekleyerek edatların işlevlerini açıklamak yerine, kalıp şeklinde hâl ekleri olarak öğrettiği söylenmektedir; Örneğin, *Hito-ha, hito-no, hito-ni hito-wo, hito-yori* (*insan, insan-ın, insan-a, insan-ı, insan-dan*)

Görsel 6: Corus pratique de Japonais³⁰

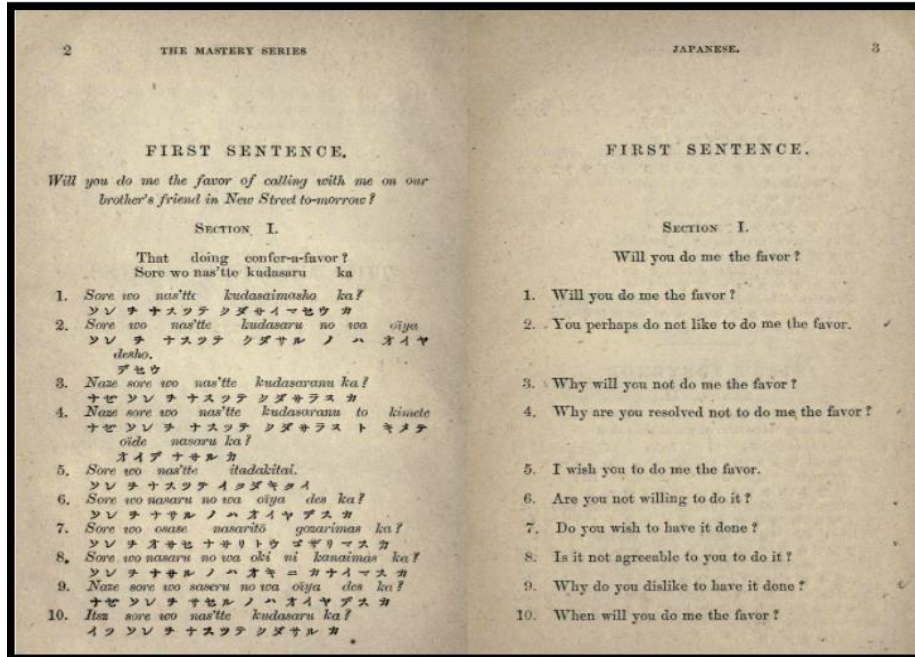
Genel olarak Rosny'nin dilbilgisi kitaplarında konuşma diline ağırlık vermesi ve Japonca örnek cümleleri Latin alfabesiyle yazmış olması, öğrenirlerin Kanji öğrenme yükünü kaldırmıştır. Bu nedenle, anadili Fransızca olanlara Japonca konuşma dilini öğretmek konusunda başarılı olmuştur (Miyahara, 2015). Yapılan araştırmalarda Rosny'nin hayatı boyunca Japon dili üzerine kitap ve sözlüklerden oluşan toplam 16 kitap yazdığı görülmektedir.

19. yüzyıla en başarılı şekilde damgasını vuran iki araştırmacı *Samuel R. Brown* ve *James C. Hepburn* olmuştur. *Brown* (1818-1880), Yale Üniversitesinden mezun olduktan sonra 1859'da Japonya'ya gelerek misyonerliğe başladı. *Brown'un* Japonca öğrenmeye son derece hevesli olduğu ve kayda değer ilerleme sergilediği söyleniyor. Daha önce sözünü ettiğimiz *Hepburn'le* iş birliği içinde İncilin çevrilmesine katkıda bulunmuş ve aynı zamanda Japonca günlük konuşmalara ilgi duyduğu için 1863 yılında İngilizce-Japonca Günlük Konuşmaların bulunduğu 243 sayfadan oluşan "*A Colloquial Japanese, or Conversational Sentences and Dialogues in English and Japanese*" adlı (Konuşma Dili Japoncası ya da İngilizce ve Japonca Diyaloglar Kitabını) yapıtını Şangay'da yayınlamıştır (Brown, 1863). Elektronik olarak erişilen bu kitapta, konuşma dili merkezli konuşma kalıpları ve söylemlerin çok olduğu örnekler ve alıştırmalar bulunmakta,

³⁰ Kitabın Fransızca orijinali ve sayfaların elektronik olarak görünümüdür.

URL 6: <https://archive.org/details/courpratiquedej00gugoog/page/n4/mode/2up> (Erişim Tarihi:23.03.2021)

ayrıca saygı dili kullanımına da yer verildiği görülmektedir. Örneğin kitap, İngilizce bir cümlenin Japoncada hem saygı dili hem de günlük dildeki karşılıklarını hem Latin alfabesi hem de *Katakana* ile ayrı ayrı göstermektedir. Özellikle yabancılar, işverenler, çalışanlar, satıcılar, alıcılara yönelik Japonca konuşma örneklerine yer verilmiş olması ve bunun saygı dili içinde anlatılması ilgi çekicidir. Ayrıca *Brown'ın* 1875 basım tarihli 232 sayfadan oluşan "*Prendergast's Mastery System Adapted to the study of Japanese or English*" adlı kitabı, *Prendergast'*in³¹ dil öğrenmede ustalık sisteminin İngilizce ve Japonca çalışmaya uyarladığı kitabıdır (Brown S. R.,1875). Kitabın girişinde nasıl kullanılacağı ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. Japonca öğrenen yetişkinlere ve öğretmenlere yönelik açıklamalar da bulunmaktadır. "Ustalık Serisi"nde Japonca, birinci ders, ikinci ders başlığı altında örnek cümlelerle anlatılmaktadır (Görsel 7). Her bir derste, sol sayfada Japonca cümlenin Latin alfabesi ve *Katakana* ile yazılmış şekli bulunmaktadır. Aynı cümlelerin İngilizce karşılıkları ise kitabın sağındaki sayfada İngilizce olarak yazılmıştır.

Görsel 7: "Prendergast's Mastery System Adapted to the study of Japanese or English" adlı kitabın iç sayfaları³²

J. C. Hepburn, 1859'da Japonya'ya gelerek burada misyoner, doktor ve Japonca

³¹ Çocukların konuşmayı öğrenirken geçirdikleri aşamaları dikkati alarak, dil öğrenmede ustalık sistemi üzerine kitap yazmıştır. Bu kitabı daha sonra Fransızca, İspanyolca, Almanca ve İbranice gibi dillerde yayınlanmıştır.

<https://scotthornbury.wordpress.com/tag/grammar/> E.T. 2020.12.23

³² URL 7: "Prendergast's Mastery System Adapted to the study of Japanese or English" adlı kitabın iç sayfaları. <https://archive.org/stream/prendergastsmast00browrich#page/n229/mode/2up> (Erişim Tarihi: 12.20.2020)

araştırmacısı olarak 33 yıl çeşitli faaliyetlerde bulundu. Bu süre boyunca *Hepburn*, öncelikle misyonerlik için Japonca çalışmaya devam etti. İncili çevirmekle uğraştı ve Japonca sözlüğün yetersiz olduğunu fark edince sözlük yazımına yöneldi. Bir yandan Japonca öğrenmeye çalışan *Hepburn*, diğer yandan da Yokohama’da muayenehane açarak çevresindeki hastaları tedavi etmeye çalışıyordu (Gali, 2020). Bu muayenehane sayesinde Yokohama’nın işçisi, çiftçisi, işvereni yani tüm şehirlilerle görüşme ve Japonca konuşma fırsatı bulduğundan, Japonca sözcüklerden cümle kalıplarına kadar günlük konuşmalarla ilgili her şeyi kaydetti. Araştırmasının sonucunda keşfettiği Japoncanın Latin alfabesine dönüştürülme biçimine *Hepburn Sistemi* adını verdi. Bu sistem hâlâ günümüzde kullanılmaktadır. Bununla ilgili olarak 1867’de Yokohama’da yayınlanan “*Waeigo Rinshusei, and the Hepburn alphabetic font 話英語林集成*” adlı kitabının içeriği aşağıda gösterilmektedir. Eser, başlık, önsöz, açıklamalar, ana bölüm ve dizinden oluşmaktadır (Takamizawa,2005d). Başlıkta *Hepburn*’ün Japon adı “*Bikoku Heibun Sensei 美国 平文先生*” güzel ülkemizin Heibun Hocası olarak yazılıdır. Ayrıca diğer eseri *A Japanese and English Dictionary; with an English and Japanese Index (和英語林集成)* adlı sözlüktür. Bu sözlüğün önsözünde Japonca *Katakana* tablosuna yer verildiği görülmektedir. Girişte kısaltmalar, doğru yazma yöntemi, yazı sistemi, seslerin birleşimi ve kana kullanımı ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. Ana bölüm 558 sayfadır. Başlıklar Latin alfabesi, *Kana* ve *Kanji* yazı sistemiyle yazılmıştır. Sözcüklerin kısaltmaları, açıklamaları ve örnek cümleler bulunmaktadır.

Değerlendirme

Doktorlar ve Misyonerlerin Japonya’da Yayınladıkları Ders Kitapları

Japonya, ülkede bulunan yabancıların ülkeden çıkmasını istemeden ve yabancıların ülkeye girişini yasaklamadan önce misyonerlik faaliyetleri Japonya’da oldukça ilerlemişti. Japonya’da batılılar tarafından yürütülen misyonerlik faaliyetlerinin rahatsız edici düzeye gelmesinin ardından *Shogun* yönetimi yabancıları özellikle misyonerleri ülke dışına sürmüştür. Tablo 3’te yer alan ders kitapları bu misyonerlerin yazdıkları ve Japonya’da yayınladıkları yayınlardır.

Tablo 3: Japonya’da Yaptıkları Yayınlar

No	Basım Yılı	Kitabın Adı ve Yazarı	Japon Dili Eğitime Katkısı Açısından Özellikleri
1	1595	Latince-Portekizce- Japonca Sözlük Nagasaki	Misyonerlerin Japonca öğrenmesi ve Latinceyi Japonlara öğretmek için atılan ilk adım.
2	1598	Kanji sözlük. (落葉集) Rakuyōshū Nagasaki	Kanjide radikallerin her birinin adlandırıldığı ilk sözlük olma özelliği taşımaktadır.
3	1603	Japonca Portekizce Sözlük (日葡辞書) Nippo Jisho (Vocabulario da Lingoa de Nagasaki	Japonca kelimeler Portekiz alfabesiyle yazılı olduğu için, Orta Çağ Japoncasının telaffuz ve kelime yapısını en iyi

		Iapam	anlatan eser olma özelliğini taşımaktadır.
4	1551-1604 Nagasaki	Japonca Büyük Sözlük (日本大文典) Nihon Dai- bunten, Joao Rodriguez tarafından tamamlanmıştır.	Japonca dilbilgisini incelerken, Latince dilbilgisini yapısal olarak Japoncaya uyarlanan ilk eser olup, daha sonraki yıllarda pek çok Avrupa diline çevrilmiştir.

Ancak, yabancıların ülke dışına zorla çıkarılmaları ve ülkenin kapılarını tamamen kapatması denen *Edo* (tecrit) Dönemi boyunca Japonca araştırma ve çalışmalarına Japonya dışında devam etmek zorunda kaldıkları için çalışmalarını buldukları ülkelerde yayınlamışlardır. Bu yayınlardan, Avrupalıların Japonca çalışmalarına hiç ara vermeden ısrarla devam ettikleri ve bu konuda başarılı oldukları anlaşılmaktadır. Tecrit dönemi boyunca özellikle doktor olarak görevlendirilen yabancılar doktorluk görevlerini daha iyi yapabilmek için Japonca öğrenmeye çalışmışlardır (Takamizawa, 2005b). Halkla iç içe oldukları ve her bölgeden gelen hastalarla görüşme imkânı buldukları için, özellikle doktorların yaptıkları çalışmalarda lehçe çalışmaları ağırlıklıdır.

Tablo 4: Japonya Dışında Yayımlanan Ders Kitapları

No	Basım Yılı ve Yeri	Kitabın Adı ve Yazarı	Japon Dili Eğitimine Katkısı Açısından Özellikleri
5	1620 Makao	(日本小文典) Nihon Shōbunten, Portekizli Joao Rodriguez	Günümüzde bilinen Japonca'nın özelliklerine ilk olarak bu eserde yer verilmektedir.
6	1690 - 1729	Japon Tarihi, The Japanese History, Alman doktor Engelbert Kaempfer	Tarih kitabının içinde Japonca ve Japon toplumunun özellikleriyle ilgili bilgiler var.
7	1792	Lehçeler sözlüğü, (語彙集) Goishū, İsveçli doktor Thunberg	Lehçe araştırmaları için kaynak olma özelliği taşımaktadır.
8	1826	(日本語要略), Nihongo Hyōraku, Alman doktor Siebold	Japon yazı sisteminde hiragana-katakana ayırımı yapar.
9	1828	Japonca Karakterler Koleksiyonu, (日本語字集) Nihongojishū	Hollandalı akademisyenler, Hollandalı tercümanlar ve alanında uzman kişilerle yaptığı kapsamlı sözlük.
10	1832	Nippon	Çinli akademisyenlerin işbirliğiyle yapılmış çalışma olup, kitapta Aynu diliyle karşılaştırma da bulunmaktadır.
11	1835-1841	(日本紀行) Nihonkikō, (日本語書籍目録) Nihongo shoseki mokuroku, Siebold ve Hoffmann	Karşılaştırmalı dilbilim yöntemleri kullanılarak yazılmıştır.

Tablo 5: Hoffmann ve Rosny'nin Ders Kitapları

No	Basım Yılı ve Yeri	Kitabın Adı ve Yazarı	Japon Dili Eğitimine Katkısı Açısından Özellikleri
12	1854	Temel Japonca Dilbilgisi Kitabı (日本語学習に必要な基礎知識の要約), Rosny	Temel bilgilerin verildiği derleme kitap
13	1856	Japonca Çalışmalarına Giriş (日本語研究序説) Nihongo Kenkyū Josetsu, Rosny	Yazı sistemine yer vermektedir.
14	1857 Hollanda	Japansche Spraakkunst, (日本文法試論), Nihonbunpōshiron, Curtius ve Hoffmann	Japonca sesbilim çalışmaları için kaynaktır.
15	1863	Pratik Japonca, Corus pratique de Japonais, (日本語実用教程) Nihongo Jitsuyō Kyōtei" , Rosny	Tüm çalışmalarının derlenmiş halidir. Fransa'da Japon Dili eğitiminin temelini atmıştır.
16	1865 Paris	Grammaire Japonaise, (日本語考) Nihongokō , Rosny	Konuşma ve yazı dili arasındaki farka değinmektedir.
17	1867	Japansche Spraakleer, (日本文典) Nihonbunten, Hoffmann	Batı dillerine çevrilmesiyle Avrupa'da Japon Dili öğrenimine büyük etkisi olmuştur.

Tecrit dönemi 1854 yılında sona ermesiyle ticari amaçlı bazı limanlarda serbestlik sağlanır. 1858 yılından itibaren Ansei Antlaşmaları ile Batılılar daha geniş imtiyazlara kavuşur. Bu imtiyazlar sayesinde Batılılar hem ülkeye rahat girebiliyordu hem de misyonerlik faaliyetleri yürütebiliyorlardı. İşte *Brown* ve *Hepburn'e* ait aşağıdaki çalışmalar da Japonya'da *Tecrit* döneminin bittiği bu yıllara rastlar.

Tablo 6: Diğer Misyonerler ve Ders Kitapları

No	Basım Yılı ve Yeri	Kitabın Adı ve Yazarı	Japon Dili Eğitimine Katkısı Açısından Özellikleri
18	1863, Şangay	A Colloquial Japanese, or Conversational Sentences and Dialogues in English and Japanese Nihongo Kaiwa, Brown	Saygı dilindeki ifadelerin kullanım farklılıkları
19	1867	Waeigohenshū, James Curtis Hepburn	Japonca'yı Latinceye aktaran ve günümüzde kullandığımız Hepburn Shiki adlı çevri yazı sisteminin kurucusudur.
20	1875 Şangay	Prendergast's Mastery System Adapted to the study of Japanese or English, Brown	19. yy.'da dil eğitimi reformunu savunan Thomas Prendergest'in teorisini Japonca ve İngilizce öğrenmeye uygulayan bir kitaptır.

SONUÇ

Sonuç olarak, misyonerlerin ilk Japonya'ya gelişi 16. yüzyıldan 19 yüzyıl başlarına kadar, (Tecrit öncesi ve Tecrit dönemi boyunca) Japonca öğrenme ve öğretme amacıyla kitap yazma çalışmalarına hiç ara vermedikleri, bunun sonucunda da oldukça önemli kitaplar yayınladıkları görülmüştür. Yabancıların yazdıkları bu kitaplar kendisinden öncekilere atıfta bulunarak çalışmaları ilerletmişler ve böylece günümüz Japon dili araştırmalarının gelişmesine önemli katkılarda bulunmuşlardır. Daha somut belirtmek gerekirse, bir yandan kökenbilim araştırmalarına diğer yandan da Japonca'nın farklı Avrupa dillerle karşılaştırılmasıyla Japoncaya has özelliklerin ortaya çıkışında kaynak olmuşlardır. Ayrıca, Japon alfabesinin okunuşları Latin alfabesine çevrilmesiyle, çevriyazı sistemi oluşturulduğu için, hiç Japon alfabesi bilmeyenlerin bile Japonca'yı öğrenmelerinin yolu açılmıştır. Dahası, Batıda Japon dilinin öğretiminde ders kitabı olarak kullanıldıkları için dönemin şartlarında Japoncaya ve Japonya'ya ilginin artması yönünde oldukça etkili oldukları düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Atay, A. (2021). Yabancı dil olarak Japon dili eğitimi: Çinli ve Korelilerin yazdıkları Japonca ders kitapları (15-18. yüzyıl arası). *Eğitimde Kuram ve Uygulama*. (Yayın Aşamasında)
- Baloğlu Gencer, Z. (2020). II. Abdülhamit dönemine ait iki farklı Japon alfabesi ve Türkçe. *Sefad*, 44, 275-294. <https://doi.org/10.21497/sefad.845416>.
- Brown, S. (1863). A colloquial Japanese, or conversational sentences and dialogues in English and Japanese. Amerika. <https://archive.org/details/colloquialjapane00browrich/> Erişim Tarihi 12 21, 2020
- Brown, S. R. (1875). Prendergast's mastery system adapted to the study of Japanese or English. <https://archive.org/stream/prendergastsmast00browrich#page/n229/mode/2up/> / Erişim Tarihi 12 21, 2020
- Çev: Ikegami , M. (1993). *Nihongo Shoubunten (Japon dili üzerine)*. Iwanami Shoten. <https://ci.nii.ac.jp/ncid/BN09397907/> / Erişim Tarihi 12 21, 2020
- Dündar, A. M. (2006). *Panislamizmden'den büyük Asyacılığa*. Ötüken Neşriyat.
- Egloos. (2021, 02 23). <http://egloos.zum.com/>: <http://egloos.zum.com/gil092003/v/9681168>

- Erkin, H. C. (2007). Edo döneminde Hollandalıların Shogunluğa sundukları yıllık raporlar. Ankara: Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi.
- Esenbel, S. (2012). *Japon modernleşmesi ve Osmanlı - Japonya'nın Türk dünyası ve İslam politikaları*. İstanbul: İletişim.
- Fumitaka, K. (2010). *A new study of Ringotaihou, comparing with Tyoosengoyaku stored in the Hattori collection*. Kaken. <https://kaken.nii.ac.jp/en/grant/KAKENHI-PROJECT-19320061/> Erişim Tarihi 12.27.2020
- Gali, Z. (2020). *James Curtis Hepburn*. Rutgers.edu: <https://sites.rutgers.edu/rutgers-meets-japan/james-curtis-hepburn/> Erişim Tarihi 12.23.2020
- Gencer, Z. (2017). İki dilli sözlükler ilk Japonca-Türkçe Türkçe-Japonca sözlük. *Sözmer Bülten*, s. 8.
- Huffman, J. (2020). *Japonya tarihi*. (C. Yücel, Çev.) İstanbul: İnkılap.
- Huffman, J. L. ve Çev: Yücel, C. (2020). *Japonya tarihi*. İnkılap Kitabevi.
- İrim, N. B. ve Özbek, A. (2018). *İkinci dünya savaşı ve öncesi Japon dili eğitimi tarihi*. Paradigma .
- Kazuhiro, O. (2014). Imatto Canna and studies of the Japanese writing system in the Euro-American tradition. *Society for Japanese Linguistics, 17-18 May, 2014*.
- Kondou, M. (2005). 20 Seikishotou Hangariide Shuppansareta Nihongo Kyoukasho to Sono JidaiHaikei (20. yüzyıl başlarında macaristan'da basılmış Japonca ders kitabı ve o dönemin arka planı). *Sekani no Nihongo Kyouiku* (15), s. 175-192. doi:doi/10.20649/00000363
- Koreango. (2014). https://www.korean.go.kr/nkview/nklife/2014_1/24_0104.pdf / Erişim Tarihi 12.02.21
- Kölürbaşı, N. S. (2017). *Modern bir imparatorluğun anatomisi*. Küsurat Yayınları.
- Kuşçulu, A. (2007). Japonya'da Hristiyan misyoner hareketleri (1542-1587). (İ. Görener, Dü.) *Bilimname*, 2(8), 139-151.
- Küçükyağcı, E. (2013). *Dönüm noktalarıyla Japon tarihi - Samuraylar çağı*. İnkılap.
- Kyung, S. H. (1991). A comparison in the style of a manuscript with two printed books of "Wagoruikai" : A reconstruction of the original of the "Naeshirogawa manuscript". *Touhoku Daigaku Bungakubu Nihongogakka Ronshuu*, 1, s. 92-106. <http://hdl.handle.net/10097/33467> / Erişim Tarihi 17.12.2020
- Lee, D.-W. (2002). On the notation of the "Yotsu-Gana" that appear in Japanese learning books of the chosen period, *Hiroshima Daigaku Daigakuin Kyouikugaku Kenkyuuka Kiyou*, 2(51);401-410 <https://ir.lib.hiroshima->

- u.ac.jp/files/public/1/16215/20141016124638494404/KJ00000703117.pdf / Erişim Tarihi 17.12.2020
- Marie-Paule , H. (2017). Mathilde Kang, Francophonie en Orient: Aux croisements France-Asie (1848-1940). *H-France Review*, 18(226),240. <https://h-france.net/vol18reviews/vol18no226ha.pdf> / Erişim Tarihi 21.12.2020
- Masahide, B., & Kadowaki, T. (1995). *Shin-nihonshi B (Yeni Japon Tarihi)*. Sūkenshuppan.
- Miyahara, A. (2015). A Study of "Eléments de la Grammaire Japonaise. *Mejiro Daigaku Jinbungaku Kenkyuu*(11), s. 285-305. <https://core.ac.uk/download/pdf/228932662.pdf> / Erişim Tarihi 25.12.2020
- National Hangeul Museum*. (2014). Ministry of culture, sports and tourism: <https://www.hangeul.go.kr/lang/jp/html/traceHangeul/traceHangeul238.do> / Erişim Tarihi 27.12.2020
- Nihongo Kyouiku Gakkaihen. (2005). *Nihongo Kyouiku Jiten (Japon Dili Eğitimi Ansiklopedisi)*. Nihongo Kyouiku Gakkaihen.
- Özşen, T. (2020). Modern Japon eğitim sisteminin tarihi temelleri üzerine değerlendirme: Meiji'den Shōwa'ya 1868-1950 Arası Döneme Bakış. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 16(1), 36-52. doi:<https://doi.org/10.17244/eku.690744>.
- Ringo Daihou (隣語大方). (tarih yok). Online Journal "Studies in Japanese literature and culture":http://base1.nijl.ac.jp/iview/Frame.jsp?DB_ID=G0003917KTM&C_CODE=0006024709&IMG_SIZE=&PROC_TYPE=null&SHOMEI=%E3%80%90%E9%9A%A3%E8%AA%9E%E5%A4%A7%E6%96%B9%E3%80%91&REQUEST_MARK=null&OWNER=null&BID=null&IMG_NO=1
- Saeki, K. (2014). Japanese-Korean and Japanese- Chinese relations in the sixteenth century. J. B. Lewis içinde, *The East Asian Wars, 1592-1598: International Relations, Violence and Memory* (s. 402). Routledge.
- Satow, E. M. (1595). *Dictionarriom Latino-Lvsitanicvm ac Iaponicvm (Latince Portekizce - Japonca Sözlük)*. Internaional Research Center for Japanese Studies: <https://sekiei.nichibun.ac.jp/GAI/en/detail/?gid=GJ007007&hid=3312>
- Seki, M. (2008). *Nihongo Kyouikushi Kenkyuu Josetsu*. Zanet.
- Shudan Houjin Nihongo Kyouiku Gakkai . (2005). *Encycckopedia of Japanese language education*. Taishukan.
- Siebold, F. (1832). *Nippon (Japonya)*. Japan Netherlands exchange in the edo period: https://www.ndl.go.jp/nichiran/s2/s2_1_3.html / Erişim Tarihi 28.12.-2020

- Sugimoto, T. (1989). J.J.Hoffmann to sono Nihongogaku no Haikei (J.J.Hoffmann ve Japon Dili Çalışmalarındaki Geçmişi. *Kokubungakukenyuu*, s. 99-112. Waseda University:https://waseda.repo.nii.ac.jp/?action=repository_action_common_download&item_id=4588&item_no=1&attribute_id=162&file_no=1
- Takamizawa , H. (2005a). Nihongo Kyouikushi (2), Seiyoujin to Nihongono Deai (Japon dili eğitim tarihi 2, Batılıların Japonca ile karşılaşması. *Gakuen*, s. 1-10. https://swu.repo.nii.ac.jp/?action=pages_view_main&active_action=repository_view_main_item_detail&item_id=3793&item_no=1&page_id=30&block_id=97
- Takamizawa, H. (2004). Nihongo Kyouikushi (1) Gaikokujin to Nihongo (Japon dili eğitim tarihi-yabancılar ve Japonca). *Gakuen*(767), s. 1-7. <http://id.nii.ac.jp/1203/00003409/> Erişim Tarihi 08.12.2020
- Takamizawa, H. (2005b). Nihongo Kyouikushi (3), Edo Jidai no Gaikokujin Nihongo Gakushuusha (Edo dönemi yabancı uyruklu Japonca öğrenirler. *Gakuen*, s. 2-9. <https://ci.nii.ac.jp/naid/40006925340>
- Takamizawa, H. (2005c). Nihongo Kyouikushi (4), Yeroppani okeru Nihongo Kenkyuu (Japon dili eğitim tarihi (4) Avrupa'da Japon dili araştırmaları. *Gakuen*(780), s. 1-9. <https://ci.nii.ac.jp/naid/110004617231>
- Takamizawa, H. (2005d, 11). Nihongo Kyouikushi 5- Rainichi Obei Hitono Nihongo Kyouiku (Japon dili eğitimi 5- Japonya'ya gelen Batılıların Japon dili çalışmaları). *Gakuen*(781), s. 1-9.
- Takeda, Y. (2012). The Japanese language according to the revised and original versions of Shoukaishingo. *Mejiro Daigaku Jinbungaku Kenshuu*(8), s. 189-201. <https://core.ac.uk/download/pdf/228932113.pdf> /Erişim Tarihi 12.26.2020
- Thegoo. (tarih yok). Thegoo.net: <https://thego.net/square/1100542883>
- Thunberg, C. (1770-1779). 1. *Study of Japan by foreigners coming to Japan* (2)-Carl Peter Thunberg (1743-1828). https://www.ndl.go.jp/nichiran/e/s2/s2_1_2.html
- Understanding Korea materials*. (2016). CEFIA: <http://cefia.aks.ac.kr:84>
- Yurdusev, A. N. (2013). Japonya'nın Avrupa uluslararası toplumuna entegrasyonu. içinde A. M. Tunçoku, *Japon Dış Politikası-Sistemik ve Bölgesel Aktörlerle İlişkiler* (s. 5-22). Nobel.
- Zheng, G., Pe , S., & Jin Yu, Z. (2016). *Wagoruikai Kenkyuu* (Japonca eşanlamlı sözcükler araştırması. Rinkawa Shoten.